

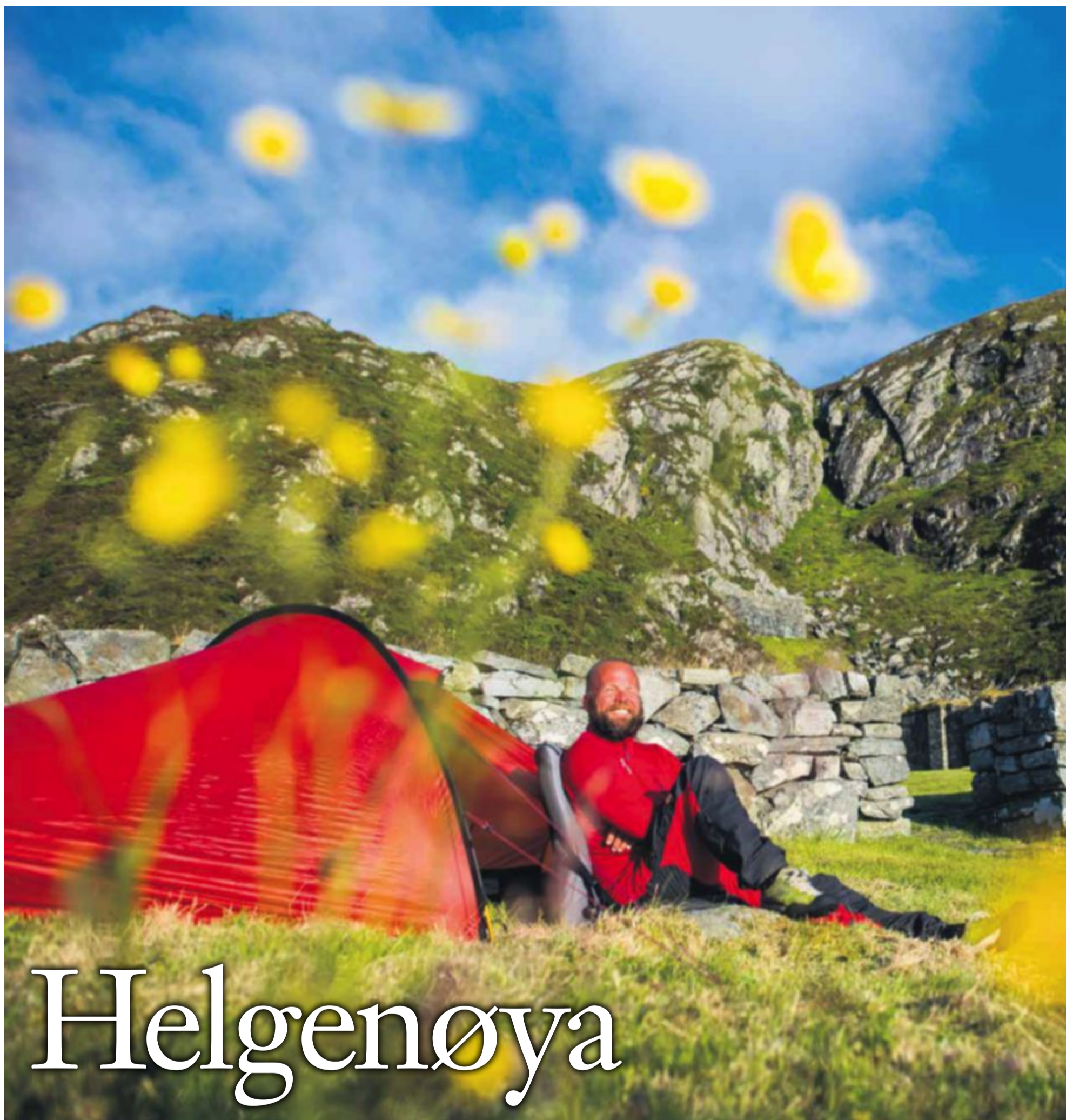
Litt nærmere himmelen

Da Lars Verket
var i ferd med å
jobbe seg i hjel, ble
redningen å gå.
– Det var ett skritt
og ett padletak av
gangen tilbake til
livet.

PILEGRIMSMÅL:

Vårt Land besøker i dag pilegrimsstedet Selja.

Helgenøya

Padlepilegrim Lars Verket tar bolig for en natt på Selja, øya der mange mener at Gud slo seg ned for første gang i Norge.

Turid Sylte

turid.sylte@vl.no

22 310 380

Sola har så vidt begynt å få tak, og veien slynger seg langs gårder og løvskog til en skikkelse i rødt kommer ut i asfaltveien. Han har sekk på ryggen, og kommer gående. Det er Lars Verket, og mannen kommer oss i møte med stort glis i brunbraket ansikt.

Han startet i fem-sekstida i

morges og er nå kommet langt på siste etappe ut til øya Selja i Nordfjord, det kanskje viktigste pilegrimsmålet hans på turen fra Tønsberg til Nidaros. Han startet 11. april og skulle både være den første til å padle kajakk hele distansen, og en som kunne vise i handling at kystpilegrimsleia er vel så viktig historisk som den opp Gudbrandsdalen.

Men så streiket ryggen. Nå har han vært gående og båtrei-

sende pilegrim langs den nymerka Sunnivalleia fra Kinn i havet utenfor Flørø til Selja, øya som kalles både hellig, mirakuløs, turistperle, pilegrimsmål og som har sin egen biskop som bor i Sarajevo.

Lars Verket legger ikke skjul på at han gleder seg. Selv om han har vært der før, skal han denne gangen få en natt i telt ute alene. Det er noe annet å være der ved helgenanlegget,

sunnivakilden, klosterruinene og det store havet uten en masse turister.

Pusten går, og steg for steg treffer asfalten.

– En gjør seg mange tanker når en går slik som dette, sier han.

Sunnivas seilas. Om få dager er det Seljas dag i kirkeåret, Seljumannamesse. Lars Verket har siktet seg inn på både den øku-

– Jeg liker uttrykket *Semper Major*, at Gud alltid er større. Vi blir berørt på mange måter gjennom hele livet, sier Lars Verket. Han tror natten i telt ved klosterruinene på Selja kan bli høydepunktet på pilegrimsturen fra Tønsberg til Nidaros.

Allle foto: Erlend Berge

meniske feiringen helgen før, og katolikkens messe på selve dagen, 8. juli. Merkedagen til minne om Seljumennene og Sunniva har vært feiret siden tidlig på 1000-tallet. Men dagen er nok ikke like kjent som andre helgendager som St. Hans og Olsok.

For Seljas ildsjeler er dagen

viktig. Dem er det mange av. Mye tyder på at noe er i ferd med å dra seg til nå for Selja og alt som har med denne øya å gjøre.

– Det er en snøball som ruller litt nå, sier Knut Magne Nesse, prest i Kinn. Han er leder for pilegrimsfellesskapet St. Sunniva og en av initiativtakerne til å

merke Sunnivaieia, pilegrimsruta fra Bergen til Selja, men foreløpig klar fra Kinn til Selja.

– Det var hit kristendommen kom til Norge, selv om det ikke er så enkelt historisk – det er mye mer man kan si om det. Fortellingen om Sunniva mener jeg er aktuell for mennesker i dag, at hun var så modig at

hun brøt opp og lot troen være viktigst.

Jan Hammersvik har kjørt båt og guidet turister og pilegrimer på Selja i over 20 år. – Historien om Sunniva og Selja er voldsomt fengende. Skal vi tro på alt, er det helt fantastisk, sier Hammersvik. Foto: Erlend Berge

PILEGRIM I NORGE

I sommer oppsøker Vårt Land flere pilegrimsmål i Norge, og ser på betydningen av pilegrimsvandring. Selja i Nordfjord er første mål. Selja kan ha vært første pilegrimsmål

i Norge, ble bispesete for Vestlandet og St. Sunniva, Vestlandets helgen. Sunnivaieia er en merket pilegrimstur fra øya Kinn i Sunnfjord til Selja. Ildsjeler har som mål å få en merket kystpilegrimsrute fra Bergen til Nidaros, med rutebåter over sjø og vandring over land.

FOTOKONKURRANSE

Er du en pilegrim i Norge eller utlandet, send oss dine pilegrimsbilder via instagram, merket **#vlpilegrim** eller send dem til redaksjonen@vl.no. Vi ønsker å bruke noen av bildene i nettavisen og papiravisen. Vinneren får to billetter til Oslo Konserthus 23. september: Desmond og Mpho Tutu i samtale med Geir Lippestad.

hun brøt opp og lot troen være viktigst.

Nesse mener Selja er de ulike kirkesamfunnenes felles arv, fordi historien kommer fra tiden før kirken ble delt. Samarbeidet med katolikkene går et stykke på vei. På plass i Selja kommune i disse dager er også gresk-ortodokse abedisse Thavoria.

– Det er noen faktiske utfordringer i dette samarbeidet, sier Nesse.

En som kommer til begge feiringene er Ragnhild Helena Aadland Høen. Hun er kateket i katolske St. Paul menighet i Bergen og har som viktigste mål at Selja skal få et levende katolsk kloster igjen. Hun kjøpte i fjor gården Tunold for å sikre tomt på øya, og følger med på om noen kan tenke seg et liv som benediktiner munk der. For det var et benediktinerkloster som var her en periode mellom kristningen av Norge og reformasjonen på 1500-tallet.

– Selja er det er første og eldste pilegrimsmål i Norge, og stedet der kirken ble født i

Norge, sier Høen.

I Sunniva-legenden og den katolske helgenfortellingen heter det at Sunniva var en irsk kongsdatter som flyktet fra en ivrig beiler. Han skal ha vært brutal og ikke kristen, slik Sunniva var. Sammen med folkene sine satte hun ut fra Irland i tre skip uten seil eller årer, og drev i land på øya Selja rett ved værharde Stad med to av skipene. Det tredje havnet på øya Kinn lenger sør.

Folket lokalt fryktet at de utenlandske gjestene skulle stjele sauer eller være en trussel på annet vis. Håkon Jarl som regjerte i Norge på slutten av 900-tallet, sendte væpnede menn. Sunniva og folkene hennes gjemte seg i hulene og ba til Gud. Da raste store steinblokker ned over dem og stengte hulene slik at de ikke ble funnet.

To bønder på reise til Trondheim oppdaget noe seinere et merkelig lys over Selja, og fant en hodeskalle på stranden. Den tok de med til Olav Trygvason som da hadde blitt konge. Trygvason var blitt kristen, og

– Jeg har padlosofert i mange år og er opptatt av å fremme undring. Det er så mye vi ikke har ord for. Når du går her og er ute gjennom hele døgnet, kjenner du det fysisk på kroppen. Du kan skue noe hellig, men klarer ikke si noe mer enn «woow!» og at det er helt utrolig, sier Lars Verket, her med utsikt fra helgenanlegget på Selja.

Alle foto: Erlend Berge

regnet hodeskallen for å være levning av en helgen. Kongen dro til Selja, fant flere knokler og Sunnivas døde kropp som var like hel. Hulen ble gjort til kapell og kongen fikk satt opp en liten kirke i skråningen like nedenfor. Levningene ble såkalt skrinlagt i 996, ifølge beretningen om Den hellige Sunniva. Seinere ble skrinet flyttet til en egen kirke i Bergen, og det kan være noe av årsaken til at Selja har kommet i skyggen av Bergen og Nidaros.

Fotfeste. Torkjell Djupedal driver kulturhuset og overnattingsstedet Doktorgarden i Selje, og er leder for Venner av Selja. Han har skrevet en kulturhistorisk bok om øya og legenden. Faren, norskprofessor Reidar Djupedal, skrev på 1960-tallet flere bøker om Selja-historien.

Djupedal mener at de historiske kildene ikke sier sikkert om Sunniva var en virkelig person eller en slags personifisering av noe som hendte på Selja, som så er blitt brukt til for å gi kristen tro fotfeste i Norge.

– At det var irske munkler på Selja er ikke usannsynlig. Men det var engelske munkler som drev kloster her, skrev ned legenden i 1170 og kalte henne Sunniva, som er et engelsk navn. At merkedagen heter Seljuman-namesse og ikke Sunnivamesse tyder også på at man har feiret dagen før Sunniva-legenden ble kjent, mener han.

Olav Haraldsson, som senere fikk navnet Den Hellige, steg først i land på Selja da han kom vestfra for å bli konge og innføre kristendommen.

– En historie forteller at han tråkket i myra slik at foten satte seg fast. «No datt eg», skal han ha sagt til skalden sin. Da svarte skalden: «Nei, du datt ikkje, du festa foten din i landet», forteller Djupedal.

Merke livet. En bil suser forbi mens Lars Verket går og snakker, men mest er det lett vind som suser og fugler som kvitrer. Han synes vandringen gjennom våren til grønnkledt landskap har vært fantastisk, og forteller om rytmen han får når han går

skritt for skritt, eller padler tak for tak. Forskere har skrevet avhandlinger om at noe skjer mentalt når mennesker gjentar noe mange ganger.

– Å være pilegrim handler om å ta bolig i tida. Tempoet mitt på denne turen har vært tre til fem kilometer i timen. Når jeg beve-

«Historien her ute er voldsomt fengende. Skal vi tro på alt, er det helt fantastisk»

Jan Hammervik, båtfører og omviser

ger meg i lav hastighet over lang tid, blir jeg på en måte mer hel.

Han roser avstikkeren han tok fra pilegrimsleia opp på toppen Hornelen her i Nordfjord.

– Alle naturtyper har en symbolikk i seg. Å komme opp på Hornelen er å komme nærmere Gud, få utsyn. Inne i skogen går man inn i seg selv. Så har du rennebekkene og masse trær

– det er liksom livet, sier han.

Padlepilgrimen har vært på en slags trosreise de siste ti årene, fra ikke å ha noen spesiell trobakgrunn til nå å være kveker. Der er stille andakt sentralt.

– Den kristne mystikeren Mester Eckhart sa at det nærmeste han kom Gud, var stillheten. Det kan jeg kjenne meg igjen i. Og så vil jeg kanskje også si hvile, sier Verket.

Han deler erfaringer og opplevelser gjennom padleguider han har gitt ut, foredrag og boken om denne turen som kommer i høst.

– Alt jeg driver med er ikke for at andre skal gjøre det samme som meg, men for at de kan legge merke til hvordan de lever sine liv, sier han.

Litt andpusten legger han til: – Mange har uforløste drømmer. De forsvinner inn en loop som de føler seg fanget av.

Selv har han fått grønt lys fra kona, og savner ikke å se fotball-VM heller. Livet ute gir nok å se på.

– Hva tenker du om pilegrimsvandring slik det var tradi-

sjonelt, å oppsøke hellige steder for å bli helbredet eller gjøre bot?

– Helbredelse har jeg ikke tenkt så mye på. Men så har folk kommet til meg med lapper med navn på som de ber meg ta med til Nidaros og Selja. Jeg har med meg folk som jeg tenker på og skal drikke av den hellige kilden for. Og bot – jeg må ha gjort mye galt som skal helt til Nidaros!

– Tror du at det i sin tid kom en kvinne hit på rømmen fra å bli gift med en bedensk viking?

– Jeg tror at det har vært noe der, selv om dette er en legende som går igjen mange steder i lignende utgaver.

Verket tror Selja er et sted der mennesker lettere kan merke et nærvær av noe større, at det er et slikt sted der hinnen mellom himmel og jord er tynnere og som kelterne kalte «thin places».

– Og så tror jeg det er fordi du vet det har vært bønnerytmer og tidebønner der i flere hundre år, og at man kan hvile i et løp som har vart lenge, sier Verket.

Boka om turen skal være båt-

Anne-Sissel Bergum Olsen startet overnattingsstedet Sunnivaherberget for pilegrimer for to uker siden. – Jeg oppvokst på Skjåk og har alltid hørt om Sunniva. Jeg har vært på Selja mange ganger, og ønsker at det skal finnes et sted her på Selje der pilegrimer kan bo, stikke innom og møte hverandre, sier hun.

Forfatteren Sigrid Undset kaller Sunnivahola «Norges eldste kirketak». Kongen Olav Trygvason skal ha gjort hulen til kapell etter at bønder kom til ham med en hodeskalle som Trygvason regnet som levninger av en helgen.

de en indre og ytre reise. Han ønsker å motivere til å oppleve natur og fremme undring.

– Du har de beinharde ateistene, og på andre siden de veldig dogmatiske, og så er det et stort rom i midten. Det er artig å få folk ut der, for der er det mange spennende samtaler. Å være bombastisk på den ene eller andre siden blir så lite fruktbart.

– *Hva tenker du om mirakler?*

– Jeg er åpen for det, men har ikke personlige erfaringer. Jeg hadde en sykdomsperiode for 15 år siden da jeg følte at jeg fikk livet i gave på nytt. Jeg ser ikke på det som mirakel, mer at jeg var heldig og fikk en mulighet som jeg må benytte.

Han jobbet den gangen som nettjournalist i Fædrelandsvennen med lite faste arbeidstider, og jobbet seg «nesten i hjel», ble utbrent og ryggen var vond. Redningen ble å gå, og padle.

– Det var ett skritt og ett padletak av gangen tilbake til livet.

Fenget av fortellingen. I det fraflyttede kommunehuset i Selje sentrum går praten lett. Båtfører

Jan Hammersvik skal snart kjøre båten Sunniva ut til Selja, og ta med Torkjell Djupedal som kjentmann for gjestene. Gerd Kjellaug Berge skal fortsette å forberede utstillingen som Venner av Selja lager til helgens innrykk av mennesker. Hun sitter

«Det var hit kristendommen kom til Norge»

Knut Magne Nesse, prest i Kinn og leder for pilegrimsselskapet St. Sunniva

også i styret for venneforeningen, og drev i mange år Selje hotell. Sammen brenner de for å få et nasjonalt kloster- og pilegrimssenter på Selje, kanskje i dette bygget.

– Vi mener dette må inn på statsbudsjettet, sier Djupedal.

– *Hva er drømmen din for Selja?*

– Det er at det skal bli en viktigere plass for mange, at historien skal bli fortalt, at den skal bli utforsket og undersøkt bedre,

og løftet fram som et av de viktigste kulturminnene i landet. Det er opplagt på linje med Nidarosdomen, vår felles katedral. Det tar bare litt tid før storsamfunnet Norge forstår det, sier Djupedal.

Nede ved båten står Hammersvik klar. Han har også vært ildsjel for at flere oppdager skatene på Selja. I 1993 startet han daglige båtturer til øya, og var selv omviser i mange år.

– Jeg elsker å formidle historien og treffe så mange hyggelige folk. Dette er 22. sesongen min, sier Hammersvik.

Den tidligere sjømannen pleier å si at før han ble pensjonist hadde han én fridag i året, og det var den dagen han måtte møte som meddommer i jordskifteretten. Nå er han 73 år, og vil fortsette så lenge helsa tillater. Jevnlige drikker han av den hellige kilden. Noen tror man blir yngre av det.

– *Hva tenker du om historien her ute selv?*

– Den er voldsomt fengende. Skal vi tro på alt, er det helt fantastisk, sier Hammersvik.

Et mysterium i tornerosesøvn

Leder for Pilegrimskontoret Eivind Luthen har foreslått pilegrimsmål til Vårt Lands serie. Dette mener han er spesielle grunner for å oppsøke Selja:

Både geografisk og historisk har benediktinerklosteret Selja mye til felles med klostret på den hellige øya Iona i Skottland. Det lå også i ruiner, men murene er forlengst gjenreist takket være idealistiske sjeler. Nå fungerer Iona som et levende økumenisk møtested. Det har også gitt lokalsamfunnet en tryggere kulturell og økonomisk forankring. Den vesle, avsidesliggende øya er kommet på kartet for

Eivind Luthen, leder for Pilegrimskontoret.

mennesker verden over.

Selja er også en øy med store muligheter. Få andre steder er møtet med hav, himmel og historie mer storslått enn her. På Selja opplever mange at legendene får mening, man får liknelse av anelse av «mysteriet». Likevel har Selja forblitt et slags nostalgis utpost der lite skjer. St. Sunniva sover ennå sin tornerosesøvn.

Olaf Olsen var med på å restaurere klosterruinene og helgenanlegget på Selja i 1930-årene.

«Vi var mellom fem og ti mann som jobbet sammen. Det var kolossalt mye jord å grave ut overalt. Etterpå ble det reparering og muring»

– *Er det mange som tar turen ut som pilegrimer?*

– Det er vanskelig å si, for de færreste forteller meg ærendet de er ute i. Men det er ikke så mange dager siden vi hadde en gruppe på 22 pilegrimer på øya, og det har vært et par stykker her så langt i år som forteller at de kommer fra øya Kinn og er på vei til Nidaros.

De siste årene har han fraktet mellom 3.500 og 5.000 mennesker over til Selja. På det meste har antallet vært 7.500 på en sesong.

Opp av ruinene. Framme på øya går vandringen videre i mykt terreng og på treplanker i myrlendte partier. Snart åpenbarer klostertårnet seg med sine 14 meter og kobbergrønt tak. Her har det stått tusen år og i mye storm. Mange liv har gått tapt ved værharde Stad like ute i havet her. På noen av kirkegårdene er overvekt av kvinnenavn. Mennene ble ikke funnet.

På 1930-tallet kom Riksantikvaren med midler og en plan for å sette helgenanlegget og

klosterruinene i bedre stand. Murene var skadet flere steder. 94-årige Olaf Olsen var med. Han ser dårlig nå, men åpner døra hjemme, selv om kona har fått slag og ikke kan bo hjemme. Olsen er en av få som bor på øya. Noen år etter konfirmasjonsalder var han med på restaureringen i perioder på to-tre måneder.

– Vi var mellom fem og ti mann som jobbet sammen. Det var kolossalt mye jord å grave ut overalt. Etterpå ble det reparering og muring, forteller han.

Lars Verket er framme ved målet og vil ringe med klokka i tårnet denne gangen. Da han var her for to år siden, trodde han ikke det var lov. Vel oppe i tårnet tar han tak i pendelen og gir den fart. Lyden som kommer er sterk, rik, og klangen henger der som en blanding av sterk lyd og stillhet.

– Jeg liker uttrykket Semper Major, at Gud alltid er større. Vi blir berørt på mange måter gjennom hele livet, sier han.

Snart sover han i teltet. Pilegrimen har tatt bolig.